



**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine  
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et  
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac  
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac  
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres  
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim  
Consideratum

**Gibert, Jean-Pierre**

**Coloniæ Allobrogum, 1735**

§. III. De altero secundæ divisionis membro, sive quæ notanda in Canone  
circa Consuetudinem malam.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)



statuatur, non dissentiente Legislatore: Cum præterea Constitutionis certa sit vulgò origo; Consuetudinis sæpius incerta: Constitutio uno momento fiat; Consuetudo longo Temporis spatio egeat, ut stabilietur.

Nota obiter circa hanc Divisionem 1. eam esse merè accidentalem, utiq̃ petitam tantum ex modo, quo Consuetudo ad Posterios transmittitur, qui est accidens.

2. Constitutionem, quæ jamdiu servatur, dici posse Consuetudinem eo sensu, quòd in Communi sit Usus; sed Consuetudinis nomine propriè intelligi Jus Moribus introductum, eodemque modo perseverans.

## §. II.

*De Priore Secunda Consuetudinum Divisionis Parte.*

## REGULA.

Quæ docet Canon circa Bonam Consuetudinem, ad ista reducuntur. 1. Quid sit? 2. Quid faciendum circa Bonas Consuetudines? 3. Quæ Seculares vel Ecclesiasticæ Consuetudines inter Bonas ponendæ sint.

## SECTIO I.

*Quid ex Canone sit Bona Consuetudo.*

## REGULA.

Nil aliud docet circa hanc Sectionem Canon, quàm ista.

I. Consuetudo Bona est illa, quæ Ratione constat, Religioni convenit, Disciplinæ congruit, Salutique proficit. C. 5. DIST. I.

II. Bona Consuetudo est illa, quæ Juri Naturali & Divino conformis est, quæ cum Fide ac cum Veritate manifestatâ concordat. C. 8. DIST. XII.

Nota obiter, Definitiones vel Descriptiones malæ Consuetudinis, de quibus postea, posse in contrario sensu applicari bonæ Consuetudini, sicut Definitiones istius possunt in eodem sensu malæ Consuetudini pariter accommodari.

III. Est illa, quæ est rationabilis, & legitime præscripta; id est per Tempus ad legitimam præscriptionem necessarium inducta: Tempus autem, illud est 10. annorum secundum Leges, & 40. secundum Canones. C. 11. De Caus. C. 3. De Cau. Poss. PANORMITANUS C. 11. De Consuet.

## SECTIO II.

*Quid faciendum circa Bonas Consuetudines.*

## REGULA.

Non alia circa hanc Sectionem in Canone habentur, quàm ista.

I. Ur bonæ Leges diligenter, studiosè & illibatè, servandæ sunt. C. 5. 6. 7. 8. DIST. XI. Et tota ferè, DIST. XII.

II. Cum diversæ sunt, quæ magis Rationabiles, præferendæ sunt. C. 6. de Conf.

III. Juxtâ illas judicandum. C. 3. De eo, qui mittitur &c.

IV. In Parochiis vel Episcopatibus noviter erectis servandæ sunt Consuetudines Vicinarum Ecclesiarum quoad jura Parochis vel Episcopis solvenda. C. 22. de Consib.

V. Generalis Ecclesiæ Consuetudo in celebrandis Divinis Mysteriis servanda est. C. 13. de Celeb. Miss.

VI. In Celebrandis Festis & observandis Jejuniiis,

Locorum Consuetudines sunt sequendæ. C. 2. de Observ. Jejun.

VII. Ecclesia Suffraganea servare debet quod Beati Petri Sedem vel suam Metropolim servare viderit & docere. C. 5. De Sponsâ duorum

## SECTIO III.

*Quæ bona Consuetudinis exempla in Canone legantur.*

## REGULA.

Non alia hujusmodi exempla in Canone leguntur, quàm ista.

I. Quòd Fideles Crucis signaculo se insigniant. C. 5. DIST. XI.

II. Quòd Panis & Calix eo, quo fit, modo confectur. *ibid.*

III. Versus Orientem adoretur. *ibid.*

IV. Quòd Baptismatis Fons oleo benedicatur. *ibid.*

V. Baptisandi ungantur. *ibid.*

VI. Quòd verbis Satanæ & Angelis ejus abrenuntient. *ibid.*

VII. Quòd inferior Judicis Officialis aliquid non immoderatum à Partibus accipiat. C. 15. CAUS. XIV. QUÆST. V.

VIII. Quòd die Dominicâ & diebus Pentecostes stantes oremus. C. 10. De Conf. DIST. III.

IX. Quòd die Dominicâ non jejunetur. C. 14. 15. Ead. DIST.

X. Si Ecclesiæ, Res vel Privilegia acquirat Consuetudo. C. 8. CAUS. XVI. QUÆST. III.

XI. Quòd multò plus vini, quàm aquæ, in Calice ponatur. C. 1. De Celeb. Miss.

XII. Quòd, dum evenit Nativitas Domini die Veneris, eo die Carnes comedantur. C. 3. de Observ. Jejun.

XIII. Quòd Domini Passio, Resurrectio, in Cælum Ascensio, Adventus Spiritus Sancti anniversariâ Solemnitate ubique celebrentur. C. 11. DIST. XII.

XIV. Quòd Abbas ex alterius Monasterii gremio assumatur, id postulante Monasterio, cujus sit Abbas, necessitate vel utilitate. C. 8. de Consuet.

## §. III.

*De altero Secunda Divisionis Membro, sive, Quæ notanda in Canone circa Consuetudinem malam.*

## REGULA.

Non alia notanda, quàm ista. 1. Quid sit mala Consuetudo, 2. Quæ exempla malæ Consuetudinis, 3. Quid faciendum circa malam Consuetudinem.

## SECTIO I.

*Quid sit mala Consuetudo.*

## REGULA.

Consuetudo, cui unum ex sequentibus competit, juxtâ Canonem mala est.

I. Si Rationi adversetur. C. 6. DIST. IV. C. 1. DIST. XI. C. 3. de Consuet.

II. Si Veritati manifestatæ sit contraria. C. 4. 5. 6. 7. 8. &c. DIST. IX. C. 8. de Sent. & Re jud.

III. Si Jus Naturale vel Divinum lædat. C. 2. DIST. VIII. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

IV. Si Fidei officiat. C. 6. 7. 8. 9. DIST. XI.

V. Si vitio faveat. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Si Sacris Canonibus sit inimica. C. 3. 7. de Consuet.

VII. Si Legibus Humanis opponatur. C. 1. 4. DIST. XI. C. 5. de Juram. Calumn.

VIII. Si Multorum Saluti nocere possit. C. 89. de Panit. DIST. I.

IX. Si



IX. Si in damnum publicum vergat. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

X. Si irreligiosa sit, id est, Dei vel Sanctorum Cultui contraria. C. 2. de Conf. DIST. III.

XI. Si æquitati adversetur. C. 10. de Consuet.

XII. Si sit contrà Ecclesiæ Libertatem. C. 49. de Sent. Excom. C. 1. de Consuet. quo damnatur Consuetudo gravamen Ecclesiæ inferens sine justâ causâ, quam restrictionem GONZALEZ in istud probat per Cap. 3. de Censib.

Nota omnia, quorum quolibet mala sit Consuetudo, reduci ad Jus Naturale vel Divinum læsa; nam quod vitio favet, quod rationi adversatur, quod Juri Naturali opponitur, quod Canonibus vel Legibus inimicum, Jus Naturale & Divinum offendit, quæ præcipiunt, ut Legislatori obediantur, sive Seculari sive Ecclesiastico; unde, quandiu iste reclamatur, quæ contra Canones vel Leges fiunt, involvunt inobedientiam à Naturali & Divino Jure prohibitam. Quod Fidem vel Veritatem manifestatam lædit, Jus Divinum itidem lædit, præcipiens, ut utrique Mens Humana se subjiciat; Læsiõ boni publici à Jure Naturali & Divino prohibetur; Quidquid Salutis vel Sacro Cultui nocet, Juris Divini infractionem involvit.

Nota etiã, quod eæ Consuetudines, quæ malæ non sunt, nisi quia Juri Positivo nondum abrogato adversantur, bonæ efficiantur, si Jus revocetur, vel si contrà illud legitime præscribatur.

## SECTIO II.

*Quæ in Canone malæ Consuetudinis exempla, sive quæ pravæ Consuetudines in eo expressè improventur.*

### REGULA.

Non alias pravæ expressè improbat Canon Consuetudines, quàm istas.

I. QUÀ Fideles immoderato Carnium esu ad Sacri Quadragesimalis Temporis observationem se disponunt. C. 6. DIST. IV.

II. QUÀ commessationes & ebrietates in honorem Martyrum, tam diebus quibus solemniter coluntur, quàm aliis, celebrantur. C. 1. DIST. XLIV.

III. QUÀ aliquid exigitur pro Rebus Spiritualibus, sive prius, sive post illarum collationem. C. 15. CAUS. I. QUÆST. III.

IV. QUÀ pro Sepulturâ pecunia exigitur, idque ne venalis Ecclesia dicatur: nevé Pastores de Humanis Mortibus gratulari videantur. C. 12. CAUS. XII. QUÆST. II. C. 13. de Sepult.

V. QUÀ Parochiæ cuique Ecclesiæ deputatæ conveluntur. C. 5. CAUS. XVI. QUÆST. LXIII.

VI. QUÀ Rectores Ecclesiarum prædiis, quæ ad se pertinere putabant, More Fiscali titulos imprimebant, ac proinde suâ autoritate usurpabant, quod per Judicem reposcere debebant. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI.

VII. QUÀ publicè fiebat Confessio peccatorum. C. 89. de Penitentia. DIST. I.

VIII. QUÀ Diebus Festivis Populi saltationibus turpiter invigilant, Cantica canunt mala, ac Religiosos Officiis perstrepunt. C. 2. de Consecr. DIST. III.

IX. QUÀ in Venerèa re usus naturalis invertitur. C. 13. CAUS. XXXII. QUÆST. VII.

X. QUÆ Ecclesiæ gravamen non modicum inducit. C. de Consuet. C. 14. de Elect. C. 13. de Majorit. si sine justa causâ fiat, ut in n. 12. Sect. 1.

Nota obiter, Bullam URBANI VIII. quâ Ecclesiam in suis Immunitatibus restituens, abolet omnes Consuetudines Ecclesiæ nocivas, in Galliâ non recipi: de hac FAGNANUS fufè. in C. 1. de Consuet. à n. 49. ad finem usque.

XI. QUÀ Populi Dictum in Causis Ecclesiasticis pro Sententiâ tenetur. C. 3. de Consuet. GONZALEZ in illud citat plures alios Textus idem docentes.

XII. QUÀ Sententiâ à non suo Judice fertur. *ibid.*

XIII. QUÀ Rei Sacræ collatio fit ab eo, qui caret Ordine, cui reservatur. Cap. 4. de Consuet.

XIV. QUÀ, durante Interdicto, altâ voce & pulsatis Campanis Divina celebrantur Officia in Locis Interdicto subjectis. C. 5. eodem Tit. Quod restringendum ad Interdictum justè latum, & ad Consuetudinem præsumpto Privilegio non innixam.

XV. QUÆ dirumpit Ecclesiæ Disciplinæ nervum. *ibid.* in integrâ.

XVI. QUÀ Vir, qui vitio suo dissipavit Bona sua, potest pro libitu Bona Uxoris alienare. C. 10. de Consuet. Quod iniquum maximè, cum hinc fieret Uxor indotata, contrà vetitum Rationis Naturalis.

XVII. QUÀ Uxor, etsi adultera, medietatem Bonorum à Viro acquiritorum exigere potest. *ibid.* Repugnat Bonis Moribus.

XVIII. QUÀ Electionis libertas tollitur. C. 14. de Elect.

XIX. QUÀ Sacri Ordines extrâ Quatuor Tempora conferuntur. C. 2. 9. 11. de Temp. Ord.

XX. QUÀ non Professi Beneficia Regularia acquirunt & possident. C. 27. de Elect.

XXI. QUÀ Naufragorum Bona, navigiaque rapiuntur, nisi Piratæ vel Hostes sint. C. 4. de Consuet. in 5. Collect.

XXII. QUÀ Suffraganei Metropolitanò suo graviora jurant, quàm alii suis. C. 13. De Maj. & Obed. si nullus subsit exceptionis locus. C. 9. de Offic. Ord.

XXIII. QUÀ Clericorum Causæ non juxtâ Canones, sed juxtâ Laicorum Consuetudines judicantur. (Hic Canon non servatur in Galliâ, ubi plurimæ Clericorum Causæ juxtâ Leges Regias judicantur.) C. 9. de For. Compet. in integrâ.

XXIV. QUÀ, ultrâ probationem plenam, exigitur Juramentum. C. 9. de Probationibus.

XXV. QUÀ Reis crimine convictis vel facilè convincendis, licet se probare infontes, purgando se per Testes fide indignos. C. 12. De Probat. in integrâ. Idem dic de quavis Consuetudine, quâ Purgationes Vulgares approbantur. *Toto Tit. de Purgat. Vulgar.*

XXVI. QUÀ, post admissos Testes Matrimonii nullitatem probantes, non recipiuntur Testes contrarii. C. 2. de Testib. & Att.

XXVII. QUÀ Parochis non datur Congrua Portio ab iis, qui Decimas, aliosque Parochiæ proventus percipiunt. C. 10. de Præb.

XXVIII. QUÀ Clerici Beneficia recipiunt, sine consensu Episcopi vel Officialium illius; Restringendus Canon ad Beneficia, quæ ab aliis pleno Jure non conferuntur. C. 3. de Instit.

XXIX. QUÀ Archidiaconi Animarum curam committunt sine Episcopi autoritate. C. 3. de Instit. in 1. Col.

XXX. QUÀ, intrâ Gradus prohibitos, Matrimonium contrahitur. C. 5. de Consang.

XXXI. QUÀ Ecclesia reconciliatur per Presbyteros ab Episcopis commissos. (Nunc probatur hujusmodi Consuetudo.) C. 9. de Conf. Eccl.

XXXII. QUÀ non licet celebrare in Majori Altari, nisi oriundo ex Stirpe Militari. C. 3. de Celebratione. in 5. Coll.

XXXIII. QUÀ Judex Laicus in Ecclesiarum domibus placita teneat, de Rebus Secularibus judicet, hospitium sibi vindicet. C. 1. de Immun. Eccles.

XXXIV. QUÀ pro concedendâ docendi licentiâ pecunia exigatur. C. 1. 3. de Magistr.

XXXV. QUÆ absque mortali peccato servari nequit. C. ult. de Prescript.

XXXVI. QUÀ Judices Ecclesiastici aliquid exigunt à Partibus præter expensas victualium, conveniuntque de Decimâ litis, aliave parte, solvendâ. C. 10. de Vit. & Hon. Cler.

XXXVII. QUÀ Ludi Theatrales in Ecclesiâ & per Clericos fiunt. C. 12. de Vit. & Hon. &c.

XXXVIII.



XXXVIII. Quâ ad quarundam Ecclesiarum Beneficia soli Nobiles recipiuntur. (legitima habetur nunc ista Consuetudo.) C. 37. de *Præb.*

XXXIX. Quâ de radice Ambitionis processit, & in Cupiditate fundatur; qualis est, qua duo Beneficia incompatibilia simul possidentur absque legitima dispensatione. C. 1. de *Cons. in VI.*

XL. Quâ ab Officiali ad Episcopum appellatur. C. 2. *Eod. Tit. & loco.*

XLI. Quâ in cessatione à Divinis Sanctorum Imagines in terram sternebantur & inter spinas ponebantur. Extendendus Canon ad alios casus, in quibus idem simile quid fieret. C. 2. de *Offic. Ord. in VI. §. si autem.*

XLII. Quâ non recipiuntur Legati Sedis Apostolicæ non petiti, & de consensu non missi. C. 1. de *Consuet.* EXTRAVAG. COMM. in quâ JOANNES XXII. nedum illam damnat, sed etiam illam Sequentes excommunicat ipso facto, derogatque quibuscumque Indultis à Sede Apostolicâ in contrarium concessis. Non recipitur in Galliâ, idque merito, ut ostenditur, dum de Legatis.

XLIII. Quâ Probationum facultatem angustat. C. 1. de *Offi. Ord. Extrav. Commun.*

XLIV. Quâ pro Spiritualibus Homagium facere Quis compellitur. Restringenda Regula ad res merè Spirituales, alioquin non servatur. C. *Ult. de Reg. Jur.*

XLV. Quâ, cum Electio alicujus Prælati fieri debet, Conventus, ad quem pertinet, duas Personas nominat latenter Patriarchæ vel Principi exprimentas, ut alteram eligant vel electionem cassent irritentque. C. 14. de *Elect.*

XLVI. Quâ Abbas exemptus, sine licentia Papæ, cui immediate subest, transferatur ad aliam Abbatiam. C. 7. de *Cons. Autoritati Superioris* adversatur.

XLVII. Quâ Laici cum Canonicis Episcopum eligunt. C. 56. de *Elect.*

XLVIII. Quâ Presbyteri usurpant, quæ sunt Ordinis Episcopalis. C. 4. de *Consuet.* Quod maximâ eget expositione ad *Tractatum de Sacram. Ordinis* remittendâ.

### SECTIO III.

Quid juxta Canonem faciendum circa malam Consuetudinem.

#### REGULA.

Hæc faciendâ circa malam Consuetudinem ex Canone inferuntur.

I. SI ita inolevit, ut averti ab illâ Homines non possint, suo genio relinquendi sunt, ne forte Pejores existant, si à tali Consuetudine prohibeantur. C. 6. DIST. IV.

II. Ut perniciofa corruptela nedum vitanda, sed citius & radicis evellenda, ne ab Impiis in Jus Privilegiorum assumatur, ac sic variæ Præsumptiones celerimè non compressæ pro Legibus haberi, & Privilegiorum more celebrari incipiant. C. 3. DIST. VIII. C. 11. de *Excessib. Prælat.*

III. Quantumvis vetusta Rationi & Veritati semper postponenda est. C. 4. 5. 6. 7. 8. 9. DIST. VIII.

IV. Consuetudines onerosæ, quæ nec autoritatibus Scripturarum, nec Episcoporum Conciliis ac Statutis, nec Consuetudine Generali roboratæ sunt, quarum vix inveniri potest ratio, quâ introductæ sunt, quando facultas se obtulerit, rescandæ sunt. C. 12. DIST. XII.

V. Mitiùs agendum in pravis Consuetudinibus extirpandis, cum apud Multos receptæ sunt, ideòque non imperiosè, sed benignè sunt amovendæ. C. 1. DIST. XLIV.

VI. Non sunt negligenter omittendæ, quæ malè usurpantur, ne excelsus via aliis aperiatur. C. 21. DIST. XCVIII. id est, quod hæc diligenter sunt reformanda.

VII. Emendandum quod sola usurpatione vel subreptione præsumitur. C. 22. *Ead. DIST.*

Tom. I.

VIII. Consuetudo, si sit reprehensibilis, vel improbabilis, vel irreligiosa, tollenda est. C. 1. CAUS. XVI. QUÆST. VI. C. 89. de *Penit. DIST. I. C. 2. De Conf. DIST. III.* idque curâ Sacerdotum & Judicum.

IX. Si Ecclesiis non modicum gravamen inducat, Judicis officio est abolenda. C. 1. de *Consuet.*

X. Contrarias Ecclesiæ Libertati Consuetudines Introducens, introductas Servans, aut servari Curans, excommunicantur. C. 49. de *Sent. Excomm.*

XI. Qui ad excusandas excusationes in peccatis, majorem ex pravâ Consuetudine usurpat delinquendi licentiam, duriùs puniendus est. C. 11. de *Excess. Prælat.*

XII. Sicut non servanda Consuetudo prava, ita nec juramentum, quo quis jurat illam servare. C. 1. de *His, quæ sunt à maj. &c.*

#### §. IV.

De Tertiâ Consuetudinis Divisione.

### SECTIO I.

Quid sit Consuetudo Indifferens, & Quibus Notis dignoscatur.

#### REGULA I.

Omnis Consuetudo, quæ neque est contra Fidem, nec contra Bonos Mores, indifferens est. Propriis ferè verbis habetur. C. 11. DIST. XII.

#### REGULA II.

Non aliis Notis dignoscitur Consuetudo indifferens, quàm istis.

I. DIVERsa est pro Locorum diversitate. C. 8. DIST. XI.

II. Nec semper, nec ubique obligat. *Tota ferè* DIST. XII.

III. Obligat tantum pro eorum, quibuscum vivitur, societate. C. 11. DIST. XII.

### SECTIO II.

Quid sit faciendum circa Consuetudinem Indifferentem.

#### REGULA.

Non alia circa hoc præscribit Canon, quàm ista.

I. Loci, in quo sumus, Consuetudini standum est, unde juxta eam Lites judicandæ. C. 8. DIST. XI. & alia *ibid.* C. 11. DIST. XII. & alia *ibid.* C. 2. de *Consuet. in integrâ.*

II. Si sit onerosa, est abolenda. C. 12. DIST. XII.

III. Si Consuetudo Ecclesiæ Inferioris à Superiore Ecclesiâ, cui immediate subest, prohibeatur, non est servanda. C. 13. 14. DIST. XII. C. 15. de *Consecr. DIST. II.*

IV. Generalis Ecclesiarum Consuetudo sequenda est, nisi Privilegium aliquod ab illâ eximat.

Nota, nomine *Privilegii* hîc intelligi posse quamlibet exemptionem ab Ecclesiis, de quibus agitur, approbatam, sive sit scripta, sive non scripta.

V. Romanæ Ecclesiæ Consuetudines cæteris paribus sunt aliis præferendæ. C. 10. DIST. XII. secus verò, si aliæ magis convenient. C. 2. 3. 11. DIST. XI. C. 1. 2. DIST. XII.

VI. In eligendis Consuetudinibus, non judicandum de iis ex Locis, unde sumuntur, sed potiùs considerandæ sunt in se ipsis, ac ex istis de Locis judicandum. C. 10. DIST. XII. *mox cit.*

Nota circa C. 11. DIST. XI. n. 5. *citatum* omnes ferè Ecclesias Occidentales servare Romanæ Ecclesiæ Consuetudines, quoad illud, circa quod illas servari jubet, nempe Consecranda Mysteria, cæteraque agenda Arcana: nam Missale Romanum, quod Mysteria Consecranda

h

cranda